

שחורה אני ונאווה

שלום לכולם,

לשמחתי, עקב שמחה משפחתית אני נאלץ לאחר, ולהשאיר אתכם לבד ללימוד המקורות - אניע בעז"ה
ב00:19 ונתחיל מיד עם השיעור.

בשבוע שעבר למדנו רצף דרדשות על שחורה אני ונאווה (ה - ו בפרק א)

השבוע נמשיך למילים הבאות בפסוק העוסקים גם הם בצבע השחור ובסתירה שבין שחור ליפה.

1. להבנת הדימוי אהלי קדר ויריעות שלמה - עיינו בשמות כו א - יד - כיצד היה המשכן בנוי - ממה

היה עשויות היריעות?

שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א

ד. א כאהלי קדר מה אהלי קדר אע"פ שנראין מבחוץ כעורים ושחורים וסמרטוטין והם מבפנים אבנים טובות ומרגליות, כך תלמידי חכמים אף על פי שנראין כעורים ושחורים בעולם הזה, אבל בפנים יש בהם תורה מקרא משנה מדרשות הלכות תלמוד תוספתות ואגדות,

אי מה אהלי קדר אין צריכין תכבוסת יכול אף ישראל כך, ת"ל כיריעות שלמה, מה יריעות שלמה זו מתלכלכת ומתכבסת וחוזרת ומתלכלכת ומתכבסת, כך ישראל אע"פ שמתלכלכין בעונות כל ימות השנה יום הכפורים בא ומכפר עליהם שנאמר (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם וכתוב (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו,

אי מה אהלי קדר מטלטלין ממקום למקום יכול אף ישראל כן, ת"ל כיריעות שלמה כיריעותיו של מי שהשלום שלו מי שאמר והיה העולם שמשעה שמתחן עוד לא זזו ממקומן, תני רבי אליעזר בן יעקב (שם /ישעיהו/ לג) אהל בל יצען, בל יצא ובל ינוע, מה אהלי קדר אין עליה עול כל בריה, כך ישראל לעתיד לבא אין עליהם עול כל בריה,

תני רבי חייא (ויקרא כו) ואולך אתכם קוממיות, בקומה זקופה שאינן יראין מכל בריה, ר' יודן אומר כיוסף, מה יוסף נמכר לאהלי קדר שנאמר (בראשית לז) וימכרו את יוסף לישמעאלים וחזר וקנה את קונו שנאמר (שם /בראשית/ מז) ויקן יוסף את כל אדמת מצרים, כך ישראל יהיו שובים לשוביהם.

- מה היחס בין שלש הפסקאות הראשונות במדרש? איזו צלע בדימוי (האהל או היריעה) הוא ההשבח ואיזו הגנאי?

2. נסו לפצח את המשל שבראש המדרש

מדרש זוטא - שיר השירים (בובר) פרשה א

[ה] שחורה אני ונאווה. וכי אפשר לשחור להיות נאה, משל למה הדבר דומה לתינוקת בת מלכים שקלקלה בבית אביה ונזפה ויוצאת והיתה מלקטת בשבלים והשחירה, התחילו חברותיה (מחסרות) [מחסדות] אותה, מה היא אומרת להן אל תראוני שאני שחרחרת שזפתני השמש, ואינו דומה אדם שיצא כעור ממעי אמו לאדם שיצא נאה ונתנול, כי נוח לו במהרה לחזור ולהיות נאה, כך אמרה כנסת ישראל לאומות העולם שחורה אני ונאווה. שחורה אני במעשה העגל ונאווה אני במעשה המשכן. ד"א שחורה אני ונאווה, שחורים היו ישראל במצרים כשהיו עושים בטיט בחמר ובלבנים, אבל נאים היו על הים כשהיו טוענים ביצתם של מצרים. שהיה רבי אלעזר בן פילה אומר לא היה סוס שלא היה במעוטה יותר מבעשר רבוא זהב, לקיים מה שנאמר כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ (תהלים ס"ח י"ד). ד"א שחורה אני ונאווה, כנסת ישראל אומרת למי שברא את העולם שחורים אנו במעשינו כאהלי קדר אלא מה אתה רואה אהלי קדר מבחוץ, נכנס אדם לתוכו הרי הוא מלא כל ברכה, כך ישראל האומות מבזין עליהם ואינן יודעות שהם מלאים מצות. ד"א מאהלי קדר. כדרך שמותחים את האהל הזה אין אדם אחד יכול למתחו לעצמו אל /אלא/ רבים מותחים אותו, יכול כך הוא עושה הקב"ה, ת"ל הנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת (ישעיה מ' כ"ב), הוא עצמו מתח את הרקיעים ולא סיעו בריה לכך נאמר כאהלי קדרה כיריעות שלמה, המלך שהשלום שלו ברא ששת ימי

בראשית וברא את האדם ביום הששי שלא יהיה מתגאה, ומה

עכשיו שאין יוצא מן המעינות שלו אלא מים סרוחים הוא מתגאה, אלו היו יוצאים ממנו מעינות של דבש ושל חלב על אחת כמה וכמה שהיה מתגאה.

3. זוית אחרת ליחס בין הכיעור והיופי מובאת בחסידות המדגשה את עבודת המידות:

קדושת בלו/ר' לוי יצחק מברדיצ'ב

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר וכו'. (שיה"ש א,ה) דיודע, דעיקר מדריגת האדם להכיר ערך שפלותו בעמדו לפני המלך רם ונשא ורואים גדולתו ורוממותו והאיך כל שרפי מעלה עומדים באימה וביראה וחיל ורעדה יאחזון ממילא ניכר רוב ערך שפלותו. והנה כתיב והאיש משה עניו מאד מכל אדם אשר על פני האדמה, מרומז על פי בחינה זו ואיש משה עניו מאד מכל האדם, והגורם היה לזה שבא לכלל מדריגת ענוה יותר מכל אדם מפני שהם על פני האדמה. אמנם משה היה תמיד בשכלו הקדוש והטהור בעולם העליון וראה האיך כל שרפי מעלה עומדים באימה וביראה מזה בא למדריגת ענוה כנ"ל. וזה המדריגה הוא בצדיק גמור וקדוש שבא למדריגת ענוה מחמת הבטת רוב גדולת הבורא ברוך הוא. וכמו שחכמינו ז"ל אמרו (פסחים ח.) למה הצדיקים דומים בפני השכינה כנר בפני האבוקה. ויש אחד שבא לכלל ענוה מחמת שיודע רוב שפלותו ומיעוט ערכו. אמנם הצדיק גמור הוא מחמת הבטת רוב גדולת הבורא כנ"ל ובעבור זה תשכון בקרבו מדת הענוה בראות רוב הבהירות הגדולה של מעלה. ומשום הכי אמרו חכמינו ז"ל כנר בפני אבוקה, כפירוש רש"י כשהנר בא בפני אבוקה לא ניכר הארת הנר מחמת בהירות האבוקה ונזכר בחכמי המחקר הדמיון כשבא פני אדם לפני השמש משחיר פניו והשמש באמת לבן ומשחיר לבנינות אחר, אמנם מחמת כי השמש הוא שורש כל הארת והבהירות ולכן הבהירות כשמשכלל בשמש ורואה שורש כל הבהירות חוזר לשורשו ואינו ניכר כלל הלבנינות. כן כשאדם מסתכל בבהירות הבורא ברוך הוא חוזר הכל לשורש ונשכח עצמותו ומהותו ואינו יודע כלל מעצמותו. וזהו מדת ענוה המשובח והמפואר אשרי מי שזכה לזה. וזהו כוונת הכתוב שחורה אני, פירוש שבא שחרותי בשביל מדריגת ענוה ולא תאמר שחרותי הוא מחמת שבאמת אני שפל ואני יודע מיעוט ערכי ומחמת זה באתי לענוה זה אינו רק ונאווה, שאני נוח מאד במצות ובמעשים טובים. ואם תאמר מהיכן בא שחרות מדריגת ענוה שלי, על זה קאמר כאהלי קדר, פירוש כמו שאהלי קדר שחרותם הוא שהשמש משחיר אותם מחמת כי הם מביטים בשורש הבהירות כנ"ל, כן שחרותי מחמת הסתכלות ברוב הבהירות וגדולת הבורא ברוך הוא ממילא נשכח עצמותי ומזה הוא מדריגת ענוה שלי. וזהו כוונת הכתוב אל תראוני שאני שחרורת ששזפתני השמש, פירוש שכשתראוני שאני שחרורת לא תראוני שאני שחרורת לומר שאני באמת שחורה במצות, רק שחרות שלי שאתה רואה ששזפתני השמש כנ"ל מחמת הסתכלותי בגדולת הבורא ברוך הוא בבהירות גדול ממילא נשכח עצמותי ואיכותי וזהו מדריגת ענוה שלי:

4. עיינו בסיפור על ר' יהושע ובת הקיסר בגמרא תענית סוף דף ז' עמו ב (יש מהדורות של שטיינזלץ

בבית המדרש):

- איזו תפיסה מייצגת בת הקיסר?
- מה הקשר בין שפלות דעת לכיעור?
- כלי מכוער – הראש בנדריים פירש: 'מכוער – שהיה שחור'. פירושו רומז למקצועו של ר' יהושע כמסופר בסכסוך בינו לרבן רבן גמליאל:
- **מסכת ברכות דף כח עמוד א**
- אמר רבן גמליאל: הואיל והכי הוה, איזיל ואפייסיה לרבי יהושע. כי מטא לביתיה, חזינהו לאשיתא דביתיה דמשחרן. אמר לו: מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה. אמר לו: אוי לו לדור שאתה פרנסו, שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים במה הם מתפרנסים ובמה הם נזונים. אמר לו: נענית לך, מחול לי!
- השוו את פירוש הראש למילה מכוער לפירוש רש"י (ריב"ן). – מה המסר של הסיפור לפי כל אחד. אי הו סנוי -השוו את פירוש רש"י (ריב"ן) לפירוש תוספות. וראו בענין זה דברי המהרש"א*

על נדרים נ ע"ב:

המהרש"א

תורה מפוארה בכלי מכוער - עיקר הם מילתא מפורש בפרק קמא דתענית. דאף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. ואיש הנאה ויפה דרכו להגיס דעתו כהוא עובדא דנזיר ועיין פירוש רש"י בתענית. ובתוספות כתבו שם הא דאמרו אילו הוה סנו הוי גמירי טפי, פירוש אם היו שונאים את היופי היו חכמים ביותר עכ"ל. כוונת ג"כ לזה דר"ל דודאי אין זה תלוי בטבע הבריאה שיהיה המכוער גמיר וסביר טפי מן הנאה ויפה, אלא דה"ק אם היו שונאים את היופי לא היו מגיסינ דעתן מחמת יופיין היו גמירי טפי מהשתא. וכן משמע הלשון: אילו הוה סנו, מלשון שנאה ולא קאמר אילו היו מכוערין הוה ודו"ק.

*רבי שמואל אליעזר אידליש. חי בקרקא שבפולין 1555 – 1632. חידושו לאגדות ולהכלות שבתלמוד נלמדו במשך דורות ונדפסו בסוף הגמרות הרגילות (דפוס וילנא).

המדרש הבא אינו מדבר על פנים חוץ אלא על מעלה ומטה – מה היחס בין שניהם:

5. שמות רבה (וילנא) פרשה לג ד"ה ד ד"א ויקחו

ד ד"א ויקחו לי תרומה רבי ברכיה פתח (ד"ה = דברי הימים = א כט) לך ה' הגדולה והגבורה וגו' כי כל בשמים ובארץ, אתה מוצא כל מה שברא הקב"ה למעלן ברא למטון, למעלן זבול וערפל שנאמר (ישעיה סג) וראה מזבול קדשך, ערפל ומשה נגש אל הערפל, וכתוב (איוב כב) הבעד ערפל ישפוט, למטון (מלכים א ח) אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל, וכתוב בנה בניתי בית זבול לך, למעלן (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו, למטון עצי שטים עומדים, למעלן כרובים שנאמר (שם /ישעיהו/ לז) יושב הכרובים, למטון ויהיו הכרובים, למעלן (יחזקאל א) והאופנים ינשאו לעומתם, למטון ומעשה האופנים כמעשה אופן המרכבה, וכן (שם /יחזקאל א/) והנה אופן אחד בארץ, למעלן (תהלים יא) ה' בהיכל קדשו, למטון היכל ה', למעלן (שם /תהלים/ סח) מלכי צבאות יודון יודון, למטון (שמות יב) יצאו כל צבאות ה', למעלן (בראשית א) יהי רקיע בתוך המים, למטון (שם /שמות/ כו) והבדילה הפרוכת לכם, למעלן כסא ה', למטון (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, למעלן (איוב כה) היש מספר לגדודיו, למטון (שמואל ב ד) ושני אנשים שרי גדודים, למעלן (בראשית טו) וספור הכוכבים, למטון (דברים א) והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, למעלן (יחזקאל ט) והנה האיש לבוש הבדים, למטון כתונת בד קודש ילבש, למעלן (תהלים לד) חונה מלאך ה', ולמטון (מלאכי ב) כי מלאך ה' צבאות הוא, למעלן (שם /ישעיהו/ ו) במלקחים לקח מעל המזבח, ולמטון מזבח אדמה תעשה לי, למעלן (שם /ישעיהו/ מ) וימתחם כאהל לשבת, למטון (במדבר כד) מה טובו אוהליך יעקב, למעלן (תהלים קד) נוטה שמים כיריעה, ולמטון עשר יריעות, למעלן (דניאל ב) ונהורא עמיה שרא, למטון שמן זית זך כתית למאור ולא עוד אלא שחביבין כל מה שלמטון משל למעלן, תדע לך שהניח מה שלמעלן וירד בשלמטון שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, הוי (ד"ה = דברי הימים = א כט) כי כל בשמים ובארץ, ואומר (חגי ב) לי הכסף ולי הזהב אמר ה' צבאות.

6. מה מלמד הפסוק הבא על מבנה המשכון?

ישעיהו פרק מ כב

הַיֵּשֶׁב עַל חוּג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבֶּיהָ כַּחֲגָבִים הַנוֹטֵה כְּדָק שְׁמַיִם וַיִּמְתַּחֶם כְּאֵהָל לְשֶׁבֶת:
 רש"י שם
 כדוק - כיריעה טייל"א בלע"ז:
 מצודת ציון שם
 כדוק - ענין קרום כמו או גבן או דק (ויקרא כא) :

מה מוסיפים דברי ר' יהודה?

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יב עמוד ב

אמר רבי יהודה: שני רקיעים הן, שנאמר: +דברים י+ הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים.

